

D-101-D-102-D-103
D-104

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः, उज्जैनम् (म.प्र.)

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

संस्कृतसम्भाषणम्

2016-2017

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

परीक्षा-योजना

प्रथमं प्रश्नपत्रम्	भाषाप्रवेशः	१०० अङ्काः
द्वितीयं प्रश्नपत्रम्	संस्कृतव्याकरणम्	१०० अङ्काः
तृतीयं प्रश्नपत्रम्	संस्कृतभाषानैपुण्यम्	१०० अङ्काः
चतुर्थं प्रश्नपत्रम्	संस्कृतरचना	१०० अङ्काः
पञ्चमं प्रश्नपत्रम्	प्रायोगिकम्	१०० अङ्काः
षष्ठं प्रश्नपत्रम्	प्रायोगिकम्	१०० अङ्काः

पूर्णाङ्काः ६०० अङ्काः

नियमावली

प्रवेश नियमाः -

एकवर्षीयेऽस्मिन्पाठ्यक्रमे प्रवेशार्हता मध्यप्रदेशशासनद्वारामान्यताप्राप्तद्वादशीकक्षा (१२वीं) तत्समकक्ष-परीक्षा वा विद्यते ।

परीक्षा योजना -

पत्रोपाधिपाठ्यक्रमे षट् पत्राणि भविष्यन्ति । परीक्षायाः माध्यमं संस्कृत भविष्यति । परीक्षायां उत्तीर्णतार्थं प्रति प्रश्नपत्रं ३६% अङ्काः अपेक्ष्यन्ते ।

परीक्षा योजना

क्र.		अङ्काः
१	सैद्धान्तिकप्रश्नपत्राणि - ४ - प्रत्येकं १०० अङ्काः	४००
२	प्रायोगिकपरीक्षा - २ - प्रत्येकं १०० अङ्काः	२००
	योगः	६००

प्रायोगिकपरीक्षाविवरणम्

क्र.		अङ्काः
१	प्रायोगिकपरीक्षा	६०
२	सततव्यापकमूल्यांकनम् (सी.सी.ई.)	२०
३	मौखिकीपरीक्षा	२०
	योगः	१००

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

प्रथमप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्कः - १००

भाषाप्रवेशः

- एककः १ आत्मपरिचयः २०
लिङ्गभेदज्ञापनम्
प्रश्नप्रकाराः - किम्, कुत्र, कथम्, किमर्थम्, कदा, कति, कियत्, कुतः।
- एककः २ संख्या - १-१०० २०
समयः (घटी), दिनचर्या
वाक्येषु प्रयोगः- अद्य, श्वः, परश्वः, प्रपरश्वः, ह्यः, परह्यः, प्रपरह्यः, इदानीम्, अद्यतनम्, ह्यस्तनम्, श्वस्तनम्, पूर्वतनम्, इदानीन्तनम्।
- एककः ३ वाक्येषु प्रयोगः- अत्र, तत्र, कुत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, एकत्र। २०
- पुरतः, पृष्ठतः, वामतः, दक्षिणतः, अधः, उपरि।
- च, अतः, एव, इति, यत्, इत्युक्ते।
- एककः ४ वाक्येषु प्रयोगः- यदा-तदा। इतः-पूर्वम्इतः-परम्। गत-आगामि। यदि-तर्हि। २०
यथा-तथा। चेत्-नो चेत्। यावत्-तावत्। यः-सः। या-सा।
यत्-तत्। यत्र-तत्र।
- एककः ५ क्रियापदानां प्रयोगः (लट्, लोट्, लृट्, लङ्, विधिलिङ्ग, पंचलकारेषु) २०
विशेष्यविशेषणभावः

सहायकपुस्तकानि -

१.	रथनानुवाद कोमुदी	-	डॉ. कपिलदेवद्विवेदी
२.	बृहद् अनुवादचन्द्रिका	-	ब्रह्मानन्दत्रिपाठी
३.	रूपचन्द्रिका	-	ब्रह्मानन्दत्रिपाठी
४.	अनुवादचन्द्रिका	-	चक्रवर्हसनीटियालः
	श्रान्तिस्थानम्	-	चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

अंकविभाजनम् :-

क्रमांकः	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अंकः	योगः
१	बहुविकल्पीयाः	५	२	१०
२	लघूत्तरीयाः	५	६	३०
३	दीर्घोत्तरीयाः	५	१२	६०
			योग	१००

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्कः - १००

संस्कृतव्याकरणम्

एककः १	कारकप्रकरणम् (प्रथमातः द्वितीयाविभक्तिपर्यन्तम् सिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः २	कारकप्रकरणम् (तृतीयाविभक्तिः सिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ३	कारकप्रकरणम् (चतुर्थीविभक्तिः सिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ४	कारकप्रकरणम् (पञ्चमीतः षष्ठीविभक्तिपर्यन्तम् सिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ५	कारकप्रकरणम् (सप्तमीविभक्तिः सिद्धान्तकौमुदीतः)	२०

सहायकपुस्तकानि -

१.	कारकम्	-	संस्कृत भारती - नवदेहली
२.	कारकप्रकरणम्: (सिद्धान्तकौमुदी)	-	गोपालदत्तपाण्डेय
३.	रचनानुवादकौमुदी	-	कपिलदेव द्विवेदी
	प्राप्तिस्थानम्	-	चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

अंकविभाजनम् :-

क्रमांकः	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अंकः	योगः
१	बहुविकल्पीयाः	५	२	१०
२	सम्युत्तरीयाः	५	६	३०
३	दीर्घोत्तरीयाः	५	१२	६०
			योग	१००

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

तृतीयप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्कः - १००

संस्कृतभाषानैपुण्यम्

एककः १	संज्ञाप्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः २	सन्धिपरिचयः (अच् सन्धिः लघुसिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ३	सन्धिपरिचयः (हल् सन्धिः लघुसिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ४	सन्धिपरिचयः (विसर्गसन्धिः लघुसिद्धान्तकौमुदीतः)	२०
एककः ५	प्रत्ययविचारः (प्रयोगमात्रम्)	२०
	क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्, तुमुन्, तव्यत्, अनीयर्, क्त्वा, ल्यप्,	

सहायकपुस्तकानि -

१. लघुसिद्धान्तकौमुदी - वरदराजाचार्य
२. रचनानुवादकौमुदी - कपिलदेव द्विवेदी
३. वृहद्अनुवादचन्द्रिका - ब्रह्मानन्द त्रिपाठी
प्राप्तिस्थानम् - चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

अंकविभाजनम् :-

क्रमांकः	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अंकः	योगः
१	बहुविकल्पीयाः	५	२	१०
२	लघुत्तरीयाः	५	६	३०
३	दीर्घोत्तरीयाः	५	१२	६०
			योग	१००

संस्कृतसम्भाषणपत्रोपाधिपाठ्यक्रमः

चतुर्थप्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्कः - १००

संस्कृतरचना

एककः १	पत्रलेखनम् कथालेखनं च	२०
एककः २	अनुवादः (श्रीमद्भागवतगीतायाः पंचदशाध्यायतः पद्यानुवादः)	२०
एककः ३	निबन्धलेखनम्	२०
एककः ४	व्यावहारिकशब्दकोशः	२०
एककः ५	शब्दरूपाणि - राम, सर्व, हरि, गुरु, कर्तृ, आत्मन्, रमा, मति, नदी, धेनु, मातृ, सरित् फल, जगत्, नामन्, युष्मद्, अस्मद्, भवत् सर्व, यत्, किम्, एतत्, तत् - (त्रिषु लिङ्.गेषु) धातुरूपाणि - (लट्, लोट्, लृट्, लङ्., विधिलिङ्., पंचलकारेषु) परस्मैपदिनः - भू, अस्, वद्, वृश्, अस्, भी आत्मनेपदिनः - लभ्, वृध्, शी, जन्, सेव्, भाष् उभयपदिनः - याच्, नी, स्वप्, दा, कृ, क्री,	२०

सहायकपुस्तकानि -

१.	रचनानुवाद कौमुदी	-	डॉ. कपिलदेवद्विवेदी
२.	वृहद् अनुवादचन्द्रिका	-	ब्रह्मानन्दत्रिपाठी
३.	रूपचन्द्रिका	-	ब्रह्मानन्दत्रिपाठी
४.	अनुवादचन्द्रिका	-	चक्रधरहंसनौटियालः
५.	संस्कृतहिन्दीशब्दकोशः	-	संस्कृतभारती नवदेहली

प्राप्तिस्थानम् - चौखम्भा सुरभारती प्रकाशनम् वाराणसी

अंकविभाजनम् :-

क्रमांकः	प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अंकः	योगः
१	बहुविकल्पीयाः	५	२	१०
२	लघूत्तरीयाः	५	६	३०
३	दीर्घोत्तरीयाः	५	१२	६०
			योग	१००

पाठ्यक्रम की अवधि - 01 वर्ष

न्यूनतम शैक्षणिक योग्यता - हायर सेकेण्डरी (12वीं)/तत्समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण
परीक्षा योजना

क्र.		अंक
1	सैद्धान्तिक प्रश्नपत्र - 4 - प्रत्येक 100 अंक	400
2	प्रायोगिक परीक्षा - 2 - प्रत्येक 100 अंक	200
	कुल योग	600

प्रायोगिक परीक्षा - विवरण

क्र.		अंक
1	प्रायोगिक परीक्षा	60
2	सतत व्यापक मूल्यांकन (सी.सी.ई.)	20
3	मौखिकी परीक्षा	20
	कुल योग	100

अंक विभाजन :-

क्र.	प्रश्नप्रकार	प्रश्नसंख्या	अंक	योग
1	बहुविकल्पीय	5	2	10
2	लघूत्तरीय	5	6	30
3	दीर्घोत्तरीय	5	12	60
			कुल योग	100